

Група 305

Історія України

Урок 14 Помаранчева революція.

Історія України В.Власов, С.Кульчицький

Параграф 24 ст.201-206 опрацювати

Письмово ст. 106 завдання 6 в конспекті записати

<https://vseosvita.ua/library/pomarancheva-revolucia-v-ukraini-pricini-ta-naslidki-97993.html>

Найяскравішою подією поч. ХХІ ст., що хвилею мирних акцій протесту протягом листопада — грудня 2004 р. прокотилася Україною, стала Українська помаранчева революція, названа так за кольором символіки претендента на президентську посаду В. Ющенка. Вона пробудила українців, змусила їх поважати себе, викликала у мільйонів людей почуття національної гідності, гордості, само-ототожнення з поняттям "громадянин України".

Поштовхом до революції стали масові фальсифікації з боку влади під час президентської виборчої кампанії 2004 яка стала найбруднішою за всю історію державної незалежності. Претендентами на президентську посаду було зареєстровано 24 особи, серед яких найбільшу Довіру мали лідер найчисленнішої парламентської фракції "Наша Україна" В. Ющенко та прем'єр-міністр і кандидат від владної коаліції В. Янукович.

Прагнучи перемогти будь-якою ціною, провладна команда організувала інформаційну блокаду опозиції, вдавалася до тиску на виборців та журналістів, застосовувала брудні технології, чинила провокації. Най ганебнішою подією президентської кампанії було отруєння В. Ющенка, яке сталося за досі нез'ясованих обставин.

Та, незважаючи на всі зусилля влади, у першому турі виборів Президента України переміг В. Ющенко. Другим став В. Янукович.

Напередодні та під час другого туру виборів, що відбувся 21 листопада, посягання на конституційні права громадян були ще брутальнішими. Серед них зловживання з використанням відкріпних талонів, що давало змогу проголосувати по кілька разів, недопущення на виборчі дільниці спостерігачів та журналістів, навмисне псування або знищення виборчих бюлетенів, вкидання до виборчих скриньок пачок бюлетенів, нетрадиційно висока явка виборців у східних областях України тощо. Процес голосування, а в окремих випадках і підрахунок голосів були затьмарені численними випадками кримінального втручання у виборчий процес, насилля і залякування на виборчих дільницях.

Першими попередні результати другого туру оприлюднили українські соціологи. За даними їхніх екзитполів, перемагав В. Ющенко. Проте ближче до опівночі стало зрозумілим, що влада не допустить установлення справедливих результатів голосування і готова до фальсифікації виборчих документів. Зокрема, уночі кілька телевізійних каналів, посиляючись на результати неіснуючого опитування, поширили інформацію, що лідером виборчих перегонів став В. Янукович.

Вранці 22 листопада київський майдан Незалежності заряснів помаранчевими кольорами. Так розпочалася Українська помаранчева революція. За суттю вона була революцією духу, кампанією загальнонаціональних протестів, мітингів, пікетів, страйків, інших акцій громадянської непокори мільйонів людей проти

антидемократичного режиму, який, сфальсифікувавши вибори, намагався нав'язати суспільству на найвищу державну посаду свого кандидата. Зрештою, це була реакція громадян, які усвідомили, що саме народ є джерелом влади.

Головною рушійною силою і найактивнішим учасником революції була молодь, передусім студентська, ідеологом — інтелігенція, а соціальною базою — середній клас. Революцію беззастережно підтримали українське селянство і фермерство, значна частина міського населення.

24 листопада Центральна виборча комісія (ЦВК), незважаючи на дані екзит-полів, паралельного підрахунку голосів, негативну реакцію як української, так і світової громадськості, у т. ч. ЄС, ПАРЄ, НАТО, ОБСЄ, на численні порушення у другому турі виборів, проголосила переможцем президентської кампанії кандидата від влади В. Януковича. Остаточні результати виборів були такими: за В. Януковича 49,46 %, за В. Ющенко — 46,61 % голосів.

Команда В. Ющенко відповіла тим, що створила Комітет національного порятунку, який взяв на себе відповідальність за захист української демократії, оголосила Всеукраїнський політичний страйк і закликала демонстрантів блокувати громадські будівлі, в т. ч. Кабінет Міністрів і президентську адміністрацію.

Символом свободи, демократії і нескореності духу українського народу став київський Майдан, який прикував до себе та України увагу всього світу. Структурно він, як і "майдани" багатьох інших населених пунктів України, складався з 3 частин: сцени, де майже цілодобово чергувалися виступи політиків та артистів, наметового містечка, котре нараховувало кілька тисяч наметів, та, власне, людей, які стояли на Майдані.

Крім киян, щодня до столиці прибували щораз нові десятки тисяч громадян з усієї України. Багато з них брали відпустки за власний рахунок і навіть звільнялися з роботи. Чи не вперше в історії незалежної України політичні акції набули всенародного характеру та безпрецедентної географічної репрезентативності: у вуличних акціях листопада — грудня 2004 р. брало участь бл. 5 млн. громадян.

Кияни, починаючи від міської влади й бізнесменів і закінчуючи простими пенсіонерами, виявили разючу солідарність і робили все можливе, аби нагодувати, обігріти й хоч якось облаштувати цю багатосоттисячну армію. Вони брали приїжджих на нічліг до своїх домівок, офісів, установ; жертвували для них теплі речі; забезпечували харчуванням.

Вагомою запорукою позитивної поведінки сотень тисяч революціонерів була позиція церкви. Молитва за чесні й справедливі вибори, що впродовж кількох місяців тривала у храмах УГКЦ, УПЦ Київського патріархату та УАПЦ, перетворилася на всенародну молитву єдності. Кожен день на Майдані починався зі спільної молитви, а завершувався спільним виконанням Національного гімну України.

Характеризуючи Майдан та його учасників, слід зазначити, що і команда В. Януковича мала масову підтримку на сході й півдні України, особливо в Донбасі. Зрештою, за нього голосувало бл. 13 млн. виборців. Чимало з них також заповнювали площі міст на підтримку свого лідера, а подекуди навіть з'являлися наметові містечка.

Тим часом політична криза загострювалася. Найкритичнішим моментом революції стала ніч з 28 на 29 листопада, коли до 15 тисяч бійців внутрішніх військ, приведених у стан повної бойової готовності, мали штурмувати Майдан. Гіршого не сталося лише завдяки надто великій кількості людей, які вийшли на майдани і вулиці українських міст і сіл, всесвітній телевізійній трансляції київських подій та побоювань влади міжнародної ізоляції.

Ще одним великим гріхом "партії влади" стала спроба розколу України. Спочатку це були штучні нагнітання протистояння між Сходом і Заходом країни, ініційовані у засобах масової інформації, та зловісні сценарії провладних політ технологів на зіткнення прихильників В. Ющенка та В. Януковича. Але вони не спрацювали. Далі розпочався сплеск регіонального сепаратизму в середовищі керівних еліт Сходу та Півдня України. Нарешті, 28 листопада в м. Северодонецьку на Луганщині, де зібрався т.зв. Всеукраїнський з'їзд народних депутатів і депутатів місцевих рад усіх рівнів на чолі з кандидатом на посаду президента та главою уряду В. Януковичем, пролунала ідея про "створення федеративної піп-денно-східної республіки зі столицею в Харкові".

Подолання гострої політичної кризи в Україні кінця 2004 р. стало можливим завдяки таким факторам.

По-перше, вирішальне слово належало українському народові, мільйонам людей, які впродовж кількох тижнів мужньо і водночас мудро і толерантно відстоювали свою свободу на майданах міст і сіл.

По-друге, занепокоєння ситуацією в Україні світової спільноти, передусім лідерів іноземних держав і міжнародних організацій. Зокрема, надзвичайно важливими були переговори з урегулювання політичного протистояння в Україні в Києві 26 листопада, 1 і 6 грудня за участі верховного представника ЄС Х. Солани, генерального секретаря ОБСЄ Я. Кубіша, президентів України Л. Кучми, Польщі

А. Кваснівського, Литви В. Адамкуса, голів Верховної Ради України В. Литвина та Державної думи Росії Б. Грізлова, кандидатів у президенти В. Ющенко і В. Януковича. Головне, про що вдалося домовитися, — не застосовувати сили, продовжувати діалог, очікувати на рішення Верховного Суду.

Принципово іншою, порівняно з країнами Заходу" була поведінка Росії, яка з самого початку віддала однозначну перевагу В. Януковичу, а н його виборчій кампанії був задіяний навіть президент В. Путін.

По-третє, ухвалення постанов Верховної Ради від 27 листопада і 1 грудня, відповідно до яких визнано такими, що не відповідають волевиявленню народу, результати виборів 21 листопада; висловлено недовіру Центральній виборчій комісії та уряду В. Януковича; заявлено про неприпустимість застосування сили проти учасників акцій громадянської непокори; засуджено вияви сепаратизму з боку окремих державних діячів, керівників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

По-четверте, доленосні рішення Верховного Суду, який 3 грудня, визнавши неправомірними підсумки другого туру президентських виборів через системні порушення закону, постановив відновити права кандидатів і провести повторне голосування 26 грудня 2004 р.

Для остаточного завершення президентських виборів необхідно було внести зміни до чинного закону про вибори Президента України, щоб унеможливити типові порушення, а також сформувати новий склад ЦВК. Але виник черговий парламентський конфлікт: соціалісти й "центристи" прагнули зробити частиною "широкого пакета" також конституційну реформу. А головне — на цьому твердо стояли про-владні фракції та Президент Кучма, які через ухвалення змін до Конституції прагнули суттєво зменшити повноваження майбутнього глави держави.

Потрібен був компроміс, суть якого, врешті-решт, зводилася до підтримки конституційної реформи. І в цій драматичній ситуації команда В. Ющенка вирішила погодитись на "широкий пакет", що передбачав ухвалення нового виборчого закону, формування нового складу ЦВК, внесення змін до Конституції (передання значної частини повноважень президента парламенту та уряду, розширення місцевого самоврядування). 8 грудня Верховна Рада проголосувала за компромісне для владних та опозиційних сил рішення.

Парламентська ухвала від 8 грудня, відкривши можливість відновлення справедливості, фактично стала сигналом до логічного завершення активної фази Помаранчевої революції. На цьому етапі переміг український народ, який, об'єднавши зусилля, обрав шлях до свободи і демократії, віддав перевагу демократичній процедурі, а не революційній доцільності.